20-26 Δεκ. 199

«ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ» ΤΟΥ ΓΙΑΛΜΑΡ ΣΕΝΤΕΡΜΠΕΡΓΚ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

Κουαρτέτο υπαρξιακού αδιεξόδου

Η «Γερτρούδη» του Σέντερμπεργκ προσθέτει στη σκανδιναβική πινακοθήκη των ερωτικών διασταυρώσεων και επαλλήλων τέσσερα δραματικά πρόσωπα που συνδέουν τους ήρωες του Κοτσεμπού, του Ίμπσεν, του Στρίντμπεργκ και του Σνίτσλερ με τα αποσαφηνισμένα υπαρξιακά αδιέξοδα του Μπέργκμαν. Η σπουδή τους καταλήγει στο συμπέρασμα πως οι ερωτικές σχέσεις δεν είναι εύκολες στη βόρεια Ευρώπη, τα αισθήματα είναι οδυνηρά και περιπλεγμένα, τα αδιέξοδα οδηγούν ώς την απόγνωση, αλλά το δράμα δεν κορυφώνεται σε τραγικές λύσεις. Οι παγωμένοι βοριάδες της Βαλτικής κρατάνε τα πάθη «κλειστά» και διατρέχουν εσωτερικά τα δραματικά συμπλέγματα χωρίς διαφυγές. Μια τέτοια ερωτική απελπισία συνδέει το κουαρτέτο που σφαδάζει στο δράμα του Σέντερμπεργκ. Ένας τέτοιος έρωτας είχε πλήξει την τραγουδίστρια της όπερας και τους τρεις άντρες που σχετίσθηκαν μαζί της σαν μοίρα κακή. Έρωτας με μορφή επιδημιακής ασθένειας, χωρίς καμιά χαρά, χωρίς έκσταση, χωρίς ελπίδα. Την Γερτρούδη «αγαπά» ο σύζυγός της, έρχεται να τη διεκδικήσει ο πρώην εραστής της και εκείνη έχει αποφασίσει να φύγει μ' ένα νέο εραστή, νεότερό της που τελικά την εγκαταλείπει. Πρόκειται για έρωτες ή μήπως για αγάπη; Τίποτα απ' τα δύο. Έρωτας ή αγάπη είναι ένα πρόσχημα. Οι ζωές των δύο ανδρών είναι αδιέξοδες, οι επιτυχίες τους δεν κάλυψαν τα υπαρξιακά κενά ούτε οι έρωτες και ούτε φυσικά η Γερτρούδη που τη διεκδικούν απεγνωσμένα. Αλλά και η ηρωίδα με τα δικά της κενά, ρηγμένη με απελπισία στον νεαρό, βαυκαλίζεται πως η ευτυχία της είναι να φύγει μαζί του. Προφασίζεται πως τον αγαπάει αλλά στην πραγματικότητα επιδιώκει να τον μεταχειριστεί. Ίσως λίγο υποψιασμένος για την πραγματική φύση αυτών των μεταμφιεσμένων υπαρξιακών αναγκών, ο τρίτος απομακρύνεται ακολουθώντας κι αυτός τη δική του απεγνωσμένη πορεία. Το πέμπτο πρόσωπο, η μητέρα της Γερτρούδης, υπάρχει για να υπογραμμίζει την εξέλιξη όλων αυτών των δεινών δινών. Η αδιάφορη στάση της απέναντι στα αισθήματα της νεότητάς της είναι σοφία, δηλαδή συνειδητοποίηση της πλάνης ή υπαινιγμός πως η προηγούμενη γενιά αντιμετώπιζε τα υπαρξιακά ζητήματα πιο επιπόλαια, υποκριτικά και ως εκ τούτου λιγότερο οδυνηρά; Είναι αναμφισβήτητο πως έχουμε να κάνουμε μ' ένα έργο «προχωρημένο», όχι γιατί μας αποκαλύπτει εξέλιξη στα ήθη, ανοιχτότερη απ' όση πιστεύουμε για την εποχή. Η Γερτρούδη είναι έργο πιο προωθημένου προβληματισμού ακόμα και για την εποχή μας. Είμαστε παραπλανημένοι ως προς τις ανάγκες μας. Ξεγελιόμαστε σε έννοιες, αξίες, θεωρίες, στόχους, επιδιώξεις, κάνουμε λάθος επιλογές και ιεραρχήσεις, βιώνουμε την πλάνη αγώνων, κατακτήσεων, ελευθεριών, απομυθοποιήσεων τάχα, με αποτέλεσμα να συνθέτουμε παρόμοια απεγνωσμένα γεωμετρικά σχήματα σ' όλη την γκάμα των σχέσεών μας. Το έργο του Γιάλμαρ Σέντερμπεργκ μοιάζει με ένα δραματικό ερωτικό ρομάντσο, με λίγο σκάλισμα αποδεικνύεται ένα υπαρξιακό δοκίμιο, αλλά σ' ένα βαθύτερο ορίζοντα κρύβεται ένας ευρέος φάσματος φιλοσοφικός στοχασμός.

Η σκηνοθεσία της Νικαίτης Κοντούρη επεξεργάστηκε τέλεια το πρώτο επίπεδο κι επειδή είναι σκηνοθέτης προικισμένη με οξυδέρκεια άγγιξε και το δεύτερο. Τα σήματα του συγγραφέα που θίγουν ουσιαστικότερα ζητήματα (αυταπάτη, έρωτας, αγάπη, πολιτική, τέχνη, δημιουργία, σκοπιμότητα, ουτοπία, ηθικοί κανόνες, αναιτιολόγητο της ύπαρξης) τα αγνόησε. Οπωσδήποτε έχουμε μια πολύ καλή σκηνοθεσία που φωτίζει πολλά απ' τα πολλά του σημαντικού και ενδιαφέροντος αυτού έργου. Οι ηθοποιοί οδηγήθηκαν σ' ένα σχεδόν ιδανικό πλησίασμα των προσώπων του δράματος. Επίτευγμα δικό τους και της σκηνοθεσίας είναι πως καθένας τους έπλασε ένα χαρακτήρα με διαφορετικά γνωρίσματα, συμπεριφορά και εκδηλώσεις. Οι τρεις άνδρες είχαν την ευκαιρία απ' το ρόλο τους περισσότερων συναισθηματικών διακυμάνσεων. Ο Σοφοκλής Πέπας βρέθηκε πλησιέστερα στην υποκριτική του ιδιοσυγκρασία, ενώ ο Γιώργος Κέντρος συνέθεσε με επιμέλεια και νέα τεχνική το πρόσωπο του συζύγου και πολιτικού. Είναι, νομίζω, η καλύτερη σύνθεση ρόλου της καριέρας του. Ο Νίκος Αρβανίτης στο ρόλο του εναλλακτικού εραστή υπήρξε συναρπαστικός. Η Μπέτυ Αρβανίτη, επιστρατεύοντας τις ικανότητές της και βασισμένη στην έμφυτη ευαισθησία της, έδωσε με εναργή τρόπο το υπαρξιακό στίγμα της Γερτρούδης βαθαίνοντας την αίσθηση της απόγνωσής της. Η κυρία Κάνιγκ (μητέρα) παιγμένη απ' τη Μιράντα Οικονομίδου ήταν μια έξοχη ερμηνεία με τονισμένη την απάθεια αντιστικτικά στα πάθη του κουαρτέτου. Τα σκηνικά και τα κοστούμια του Γιώργου Πάτσα ευφυή και καλαίσθητα όπως πάντα.

Αδριανός Γεωργίου